

Tutkimussuunnitelma

Terveiden edistämisen määräraha: läkkäiden sekä omaishoitajien toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen

Organisaatio: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), osasto/yksikkö: SOTE/PALVELUT

Tutkimuksen vastuhenkilö: Sari Kehusmaa

Tutkimusryhmä: Marjaana Pennanen, Teija Hammar, Suvi-Maaria Tepora-Niemi, Sari Honkanen, Auri Neijonen, Katja Ilmarinen, Elina Lindström, Mari Luonsinen

Yhteistyökumppanit: Taiteen edistämiskeskus (Taite)

Sisällys

1. Tausta	3
2. Tarkoitus ja tavoitteet	3
3. Tutkimuksen aineisto ja menetelmät	4
3.1 Tutkimusasetelma ja kohderyhmä	4
3.2 Tiedonkeruu ja haastattelurunko	5
3.2.1 Tiedonkeruu	5
3.2.2 Pienet onnistumistarinat	5
3.3 Aineiston analyysi	7
3.4 Tutkimuksen aikataulu	7
4. Eettinen pohdinta	8
4.1 Tutkittavien itsemääräämisoikeus ja informointi	8
4.2 Tietosuoja	8
4.3 Tutkimuksen hyödyt ja merkitys	9
4.4 Tutkimuksen mahdolliset haitat tutkittavalle	10
5. Liitteet	10
5.1 Aineistohallintasuunnitelma	10
5.1.1 Aineiston tallennus ja formaatit	10
5.1.2 Aineiston omistus-, käyttö- ja tekijänoikeudet	10
5.1.3 Aineistojen säilyttäminen, jatkokäyttö ja avaaminen	10
5.1.4 Aineistojen tietosuoja ja -turva	10
5.2 Tiedotteet	11
5.2.1 Tiedote haastattelusta hankkeiden vastuuhenkilölle	11
5.2.3 Tiedote haastattelusta toiminnan esihenkilöille ja työntekijöille	12
5.2.3 Tiedote haastatteluun osallistuvalla iäkkäällä henkilöllä ja omaishoitajalle	13

1. Tausta

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa Vahva ja välittävä Suomi (2023)¹ hyvinvointia ja terveyttä edistävillä toimenpiteillä vaikutetaan ikääntyvään väestöön, kaiken ikäisiin omaishoitajiin ja niihin verkostoihin, joissa he toimivat. Hallitusohjelmassa lisätään kuntien terveyden edistämisen määrärahaa ja kohdennetaan rahoitusta ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen hallituskauden aikana. Panostamalla toimintakyvyn heikkenemisen varhaiseen tunnistamiseen ja kohdentamalla ennaltaehkäiseviä toimia ikääntyvään väestöön ja omaishoitajiin vähennetään toimintakyvyn laskua ja sairastavuutta, erityisesti muistisairauksia.

THL toteuttaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön tilaamaa tutkimusta, jonka tarkoituksena on selvittää vuonna 2025 alkavien terveyden edistämisen määrärahashankkeiden vaikutuksia iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen, kuten koettuun terveyteen, elämänlaatuun, osallisuuteen, mielen hyvinvointiin ja yksinäisyyteen.

Tämä tutkimus on osa THL:n tekemää terveyden edistämisen määrärahashankkeiden vaikutusten tutkimusta. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää sitä, miten terveyden edistämisen määrärahalla kehitettävä toiminta on onnistunut edistämään iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien osallisuuden kokemusta ja mitä osallisuuden kokemuksen vahvistuminen haastateltaville merkitsee.

Tutkimus toteutetaan haastatteleamalla toimintaan osallistuneita iäkkäitä henkilöitä ja omaishoitajia hyödyntämällä THL:n kehittämää Pienet onnistumistarinat -arviointityökalua. Pienet onnistumistarinat on kehitetty osallisuutta edistävän toiminnan arviointiin. Arvioinnin teemoina ovat merkityksellisyyden kokemus, toimijauskomukset ja sosiaalisten suhteiden koettu laatu. Kertyvä tieto on ensiarvoisen tärkeää, kun halutaan tietää, millaiset toimet ovat vaikuttavia².

2. Tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoitus:

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vuoden 2025 aikana alkavien terveyden edistämisen määrärahalla rahoitettavien kehittämishankkeiden vaikutuksia iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemukseen seuraavista Terveyden edistämisen määrärahan painopisteistä:

1. Otetaan käyttöön Kansallinen muistipalvelupolku –toimintamalli. Tavoitteena on hyvinvointia ja terveyttä edistävillä toimenpiteillä ylläpitää ja edistää iäkkään väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä sekä myöhentää palvelutarvetta.
2. Lisätään toimintakykyä tukevaa ryhmämuotoista toimintaa. Tavoitteena on toimintakyvyn monipuolinen ylläpitäminen, sosiaalisten suhteiden vahvistuminen, osallisuuden edistäminen, yksinäisyyden ja turvattomuuden vähentyminen, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen.

¹ [Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58](#)

² [Nousiainen, M. Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä. YHTEISKUNTAPOLITIikka 86 \(2021\):2](#)

3. Otetaan käyttöön kulttuurihyvinvoinnin sisältöjä. Tavoitteina on ikäihmisten elämänlaadun parantuminen, elämän merkityksellisyys ja mielekkyyden kokemusten vahvistuminen, toimintakyvyn ja osallisuuden kokemuksen paraneminen ja säilyminen, ennakoivan toiminnan lisääntyminen ja tehostuminen.
4. Edistetään omaishoitajan terveyttä, vahvistetaan voimavaroja ja jaksamista. Tavoitteena on edistää omaishoitajien terveyttä ja vahvistaa voimavaroja sekä jaksamista.
5. Tehdään Tukimalli omaishoidon erilaisiin kuormittaviin tilanteisiin. Tavoitteena on vahvistaa omaishoitajien yksilöllistä tukea erilaisissa kuormittavissa tilanteissa.

Tutkimuksen tavoitteet:

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, onko toiminta onnistunut edistämään haastateltavien osallisuuden kokemusta sekä millä tavoin se on vaikuttanut osallisuuden kokemukseen. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan, mitä osallisuuden kokemuksen vahvistuminen merkitsee haastateltaville.

Tavoite 1. Selvittää osallisuuden kokemusta, pystyvyyden tunnetta ja itseluottamusta

Tavoite 2. Selvittää ikääntyneiden ja omaishoitajien kokemusta oman toiminnan merkityksellisyydestä ja arvosta

Tavoite 3. Selvittää yhteenkuuluvuutta eli sosiaalisia kontakteja tai valmiuksia toimia ja olla yhdessä muiden kanssa.

3. Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

3.1 Tutkimusasetelma ja kohderyhmä

Iäkkäille henkilöille ja omaishoitajille kohdennetuista hankkeista valitaan 2-4, joista noin 5–10 toimintaan osallistuvaa ikääntynyttä henkilöä ja omaishoitajaa valitaan yksilöhaastatteluihin, yhteensä noin 10–20 henkilöä. Haastatteluissa käytetään THL:n luomaa Pienet onnistumistarinat -työkalua³, joka on laadullinen arviointityökalu osallisuutta edistävän toiminnan arviointiin.

Arviointityökalun avulla voidaan selvittää vaikutusmekanismeja eli sitä, miten toiminta on onnistunut edistämään haastateltavien osallisuuden kokemusta ja mitä osallisuuden kokemuksen vahvistuminen haastateltaville merkitsee. Työkalu perustuu THL:n Sokra-hankkeessa tehtyyn osallisuusvaikutuksia selvittävään arviointitutkimukseen⁴. Pienet onnistumistarinat -työkalusta tarkemmin luvussa 5.3.

Tutkimuksen kohderyhmät

Hankkeiden toimintaan osallistuvia henkilöitä seuraavista ryhmissä:

- Muistipalvelupolku-toimintaan osallistuvat (ovat pääosin kotona asuvia muistihäiriöiden riskiväestöön kuuluvia iäkkäitä henkilöitä)
- Ryhmätoimintaan osallistuvat (ovat pääasiassa kotona asuvia iäkkäitä henkilöitä, joiden toimintakyky on heikentynyt)
- Kulttuurihyvinvoinnin toimintaan osallistuvat (ovat pääosin kotona asuvia iäkkäitä henkilöitä, jotka ovat ohjautumassa palvelujen piiriin)

³ [Nousiainen, M. Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä. YHTEISKUNTAPOLITIIKKA 86 \(2021\):2](#)

⁴ [Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokra - THL](#)

- Omaishoidon molempiin painopisteisiin osallistuvat omaishoitajat (ovat eri-ikäisiä hyväkuntoisia henkilöitä, joilla osalla esiintyy eri asteisia jaksamisen ongelmia)

Kohderyhmän valikoitumisesta tarkemmin luvussa 3.2.1

3.2 Tiedonkeruu ja haastattelurunko

3.2.1 Tiedonkeruu

Rahoitusta saavat hankkeet sitoutuvat tiedonkeruuseen. THL:ssä hankkeeseen muodostetaan työryhmä, joka koordinoi tiedonkeruuta ja eri alojen asiantuntijoiden osallistumista raportointiin. Hanketoimijat antavat kohderyhmälle tietoa haastatteluista ja pyytävät osallistumaan THL:n tutkijoiden toteuttamaan haastatteluun.

Tutkimus toteutetaan haastatteleamalla kohderyhmää lokakuu 2025 ja maaliskuu 2026 välisenä aikana toiminnan ollessa käynnissä tai sen päättyessä. Hankkeet aloittavat ja päättävät toimintansa eri aikaan, joten tarkka ajankohta määräytyy hankekohtaisesti. Haastattelut toteutetaan THL:n tutkijoiden toimesta.

Haastateltaviksi valikoitumiseen vaikuttavat alla olevat tekijät:

- Haastateltavien suostumus, osallistuminen haastatteluihin on vapaaehtoista
- Haastateltavien tulee ymmärtää haastattelun käyttötarkoituksen ja sen mistä siinä on kyse
- Haastateltavat kykenevät sanalliseen ilmaisuun sekä kykenevät pukea kokemuksensa sanoiksi. Haastattelu kestää noin 30–60 minuuttia.
- Haastateltavilla ja haastattelijalla on yhteinen kieli. Tulkin käyttö heikentää merkitysten välittymistä. Parempi vaihtoehto on etsiä kielitaitoinen haastattelija ja kääntää valmis haastattelu arvioinnin kielelle.
- Kohderyhmälle suunnatun toiminnan toteutumisen tulee olla käynnissä tai päättynyt lokakuu 2025 ja maaliskuu 2026 välisenä aikana

THL järjestää hanketoimijoille tiedonkeruuseen liittyen kaksi koulutustilaisuutta, joissa käydään läpi tutkimukseen ja tiedonkeruuseen liittyvät asiat (taulukko 1 sivulla 11). Koulutuspäivistä tehdään tallenteet. Koulutusten lisäksi hanketoimijat voivat olla tutkijoihin yhteydessä ja heidän kanssa käydään läpi tutkimukseen liittyviä asioita aina tarpeen niin vaatiessa.

Tarkempi aineistohallintasuunnitelma on kuvattu liitteessä 5.1.

THL:n yhteyshenkilö on tavoitettavissa ja vastaamisen tukena tiedonkeruun ajan sähköpostitse [hytetuki\(at\)thl.fi](mailto:hytetuki(at)thl.fi)

3.2.2 Pienet onnistumistarinat

Haastattelu pohjautuu THL:n kehittämälle Pienet onnistumistarinat -työkalulle⁵. Pienet onnistumistarinat on laadullinen arviointityökalu, joka on tarkoitettu osallisuutta edistävän toiminnan arviointiin. Työkalu perustuu osallisuuden viitekehykseen ja ymmärrykseen osallisuuden kokemuksesta. Sen avulla voidaan selvittää vaikutusmekanismeja eli sitä, miten toiminta on onnistunut edistämään osallistujien osallisuuden kokemusta. Sitä voidaan käyttää myös kuvaamaan,

⁵ [Nousiainen, M. Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä. YHTEISKUNTAPOLITIikka 86 \(2021\):2](#)

mitä osallisuuden kokemuksen vahvistuminen osallistujille merkitsee. Kertyvää tietoa voidaan hyödyntää, kun halutaan tietää mitkä toimet ovat vaikuttavia⁶.

Työkalu on kehitetty heikoimmassa asemassa olevien osallisuutta edistävien Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden parissa. Hankkeiden lisäksi työkalu on sovellettavissa muuhunkin osallisuutta edistävään toimintaan. Työkalu perustuu THL:n Sokra-hankkeessa tehtyyn osallisuusvaikutuksia selvittävään arviointitutkimukseen⁷. Sen perustana on narratiivinen tutkimusperinne ja erityisesti Georgakopouloun (2015)⁸ pienten kertomusten lähestymistapa.

Haastatteluvieraiden kertomukset antavat ensi käden tietoa positiivisista vaikutuksista osallistujien ja tuovat osallistujien oman äänen kuuluville. Haastattelut ovat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, ja niitä toteuttaa THL:n tutkijat. Haastattelut ovat yksilöhaastatteluja, jotka toteutetaan luottamuksen ilmapiirissä ja tilassa, jossa ei ole ulkopuolisia läsnä. Haastattelut käydään haastateltavan ja haastattelijan yhteisellä kielellä, kahden kesken rauhallisessa tilassa ja luottamuksellisessa ilmapiirissä. Tavoitteena on saada aikaan mahdollisimman luonnollinen keskustelu haastateltavan kokemuksista toiminnassa⁹.

Haastattelurunko

Pienet onnistumistarinat -työkalu jakautuu kolmeen teemaan: merkityksellisyyden kokemukseen, toimijauskomuksiin ja sosiaalisten suhteiden koettuun laatuun¹⁰. Jokaisen teeman alla on haastattelukysymyksiä:

Johdanto:

Haastattelija käy läpi seuraavat asiat haastateltavan kanssa

- Haastattelussa ollaan kiinnostuneita haastateltavan kokemuksista osallistumisesta toimintaan.
- Haastattelu on vapaamuotoinen keskustelu, joka nauhoitetaan, koska vain niin voidaan asiat saada tarkasti tallennettua
- Haastatteluja käytetään ainoastaan tutkimukseen.
- Haastatteluja käytetään vain anonymyminä, tunnisteet hävitetään ja ketään ei voi tunnistaa tutkimuksista.
- Kun tutkimukset ja arvioinnit on tehty, haastattelut tallennetaan arkistoon, jossa ne ovat myös muiden tutkijoiden käytössä samoihin tarkoituksiin.
- Osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja suostumuksen voi peruuttaa, jos haastateltava tulee toisiin aatoksiin. Suostumuksen peruuttaminen on mahdollista siihen asti, kunnes haastattelut on anonymisoitu.

Taustakysymys:

Kerrotko tavallisesta arjesta ja asumisestasi?

⁶ [Pienet onnistumistarinat -työkalu osallisuusvaikutusten arviointiin - THL](#)

⁷ [Nousiainen, M. Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä. YHTEISKUNTAPOLITIikka 86 \(2021\):2](#)

⁸ A De Fina, A Georgakopoulou: The handbook of narrative analysis. Print ISBN:9781118458150. Online ISBN:9781118458204. DOI:10.1002/9781118458204. Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc.

⁹ [Ohjeet Pienet onnistumistarinat -arviointityökalun käyttöön - THL](#)

¹⁰ [Pienet onnistumistarinat -työkalu osallisuusvaikutusten arviointiin - THL](#)

Vain omaishoitajille esitettävä taustakysymys: Kerrotko tilanteestasi omaishoitajana? Mahdolliset jatkokysymykset: kuinka kauan olet toiminut omaishoitajana, mikä on suhteesi omaishoidettavaan, miten omaishoidettavan tai perheen muiden lasten hoito on järjestetty toimintaan osallistumisen aikana?

Teema 1: Milloin ja miten päädyit mukaan tähän toimintaan?

Jatkokysymyksiä:

- Kuvaile, millaiseen toimintaan olet osallistunut/mitä olet tehnyt täällä?
- Tulitko toimintaan itse vai ohjasiko/suositteliko joku sinut?
- Saitko tiedon toiminnasta helposti ja oliko tänne helppo tulla?

Teema 2: Miltä sinusta on tuntunut käydä täällä?

Jatkokysymyksiä:

- Minkälainen porukka on/ minkälainen ilmapiiri täällä on?
- Oletko pystynyt vaikuttamaan toimintaan tai sen sisältöihin? Entä laajemmin asioihin?
- Oletko saanut mahdollisuuden toteuttaa itseäsi, käyttää kykyäsi tai kehittää taitojasi?
- Oletko saanut mahdollisuuden auttaa muita/olla hyödyksi muille?

Teema 3: Mitä olet saanut täällä käymisestä tai oletko hyötynyt jotenkin?

Jatkokysymyksiä:

- Voisitko kertoa esimerkin siitä, kuinka olet hyötynyt? Millaiset asiat toiminnassa ovat olleet hyviä, millaiset huonoja? Esimerkiksi miten toiminta on vaikuttanut/muuttanut arkeasi?
- Ovatko tulevaisuuden suunnitelmasi muuttuneet?
- Oletko saanut uusia tuttavuuksia, kavereita, sosiaalisia kontakteja/tavannut uusia ihmisiä?
- Onko osallistumisella ollut vaikutuksia terveyteen tai henkiseen hyvinvointiin, vireyteen tai jaksamiseen omaishoitajana? Millä tavalla?
- Onko osallistuminen lisännyt omaa itseluottamusta? Entä luottamusta muihin ihmisiin? Kuinka näkyvät?
- Koetko työsi omaishoitajana merkityksellisemmäksi toimintaan osallistumisen jälkeen?

Vieläkö haluaisit sanoa jotain tästä toiminnasta? Kiitos haastattelusta.

3.3 Aineiston analyysi

Haastattelut äänitetään ulkoisella laitteella ja litteroidaan sanasta sanaan. Aineiston analyysi toteutetaan temaattisen analyysin menetelmin hyödyntäen esimerkiksi NVivo -analyysityökalua.

3.4 Tutkimuksen aikataulu

Haastattelut toteutetaan lokakuu 2025 ja maaliskuu 2026 välisenä aikana. Rahoitusta saaneille hankkeiden hanketoimijoille, toiminnan esihenkilöille ja työntekijöille järjestetään aloitusseminaari ja koulutuspäiviä, jossa esitellään haastattelututkimusta (taulukko 1.)

Taulukko 1. Haastattelututkimuksen aikataulu

Ajankohta	Teemat
helmikuu-toukokuu 2025	Haastattelututkimuksen aikataulujen täsmentyminen
13.3.2025	Haastattelututkimuksen esittely iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien aloitusseminaarissa hankevastaaville

toukokuu 2025	Koulutus hanketoimijoille, toiminnan esihenkilöille ja työntekijöille
syyskuu 2025- helmikuu 2026	Haastattelun kohderyhmän valikoituminen
syyskuu 2025- helmikuu 2026	Tiedotteiden ja saateviestien lähettäminen hankevastaaville
marraskuu 2025	Toinen koulutus hanketoimijoille, toiminnan esihenkilöille ja työntekijöille
lokakuu 2025- helmikuu 2026	Kohderyhmän haastattelut THL:n tutkijoiden toimesta
tammikuu- toukokuu 2026	Haastattelumateriaalin litterointi ja analysointi
kesäkuu- marraskuu 2026	Loppuraportin saattaminen valmiiksi

4. Eettinen pohdinta

4.1 Tutkittavien itsemääräämisoikeus ja informointi

Tutkimukseen osallistuminen toimintaan osallistuvilla iäkkäillä henkilöillä ja omaishoitajilla on vapaaehtoista.

Haastattelun yhteydessä vastaajalle annetaan tutkimustiedote. Tutkimustiedotteessa ilmaistaan tutkimuksen tausta ja tarkoitus, vapaaehtoisuuteen ja pseudonymisointiin liittyvät asiat sekä tutkimuksen vastuuhenkilöt ja heidän yhteystietonsa. Myös hankevastaavat ja toiminnan esihenkilöt sekä työntekijät informoidaan tutkimuksen vapaaehtoisuudesta ja annetaan koulutusta, ohjeita ja tiedote tutkimukseen liittyen. Heille annetaan tutkijoiden yhteystiedot lisätietoja varten.

Haastattelu nauhoitetaan. Haastattelu on täysin luottamuksellinen ja kerättyjä tietoja käytetään nimettöminä. Kaikki tiedot, joiden perusteella haastateltava on mahdollista tunnistaa poistetaan.

Haastateltavia informoidaan, että he voivat keskeyttää haastattelun, jolloin nauhoitus tuhotaan. Suostumus on mahdollista peruuttaa myös jälkepäin ottamalla yhteyttä tutkijaan. Suostumuksen peruuttaminen on mahdollista siihen asti, kunnes haastattelut on muokattu tunnisteettomiksi. Tutkijan yhteystiedot annetaan haastateltavalle.

Tutkittavia kohdellaan arvostavasti jokaisessa tutkimuksen vaiheessa.

4.2 Tietosuoja

Aineistonkeruuvaihe

Haastattelujen toteutuksessa noudatetaan Suomen tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeita. Tutkimukseen osallistuminen on haastateltavalle vapaaehtoista, mikä tuodaan esille tutkimuksen tiedotteessa. Tiedotteesta tehdään mahdollisimman selkeä ja tarvittaessa lisätietoa tutkimuksesta saa tutkimuksen jokaisessa vaiheessa saatekirjeessä mainitulta yhteyshenkilöltä.

Haastattelut toteutetaan THL:n nimettyjen tutkijoiden toimesta. Haastattelu äänitetään. Haastateltava voi halutessaan keskeyttää haastattelun, jolloin nauhoitus tuhotaan. Suostumuksen peruuttaminen on mahdollista siihen asti, kunnes haastattelut on muokattu tunnisteettomiksi.

Hanketoimijoille ei jää mitään haastateltavien henkilötietoja, kuten nimilistaa, tai muuta tietoa, jonka perusteella voitaisiin tunnistaa haastatteluun osallistuneiden henkilöiden tunnistetiedot.

Aineiston käsittelyvaihe

Tutkimuksessa kerättyjä tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja aineisto on vain tutkimukseen kuuluvien tutkijoiden käytössä. Aineiston käsittelyssä noudatetaan yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta sekä organisaatioiden tietoturvaohjeita.

Äänitteet litteroidaan sanatarkaksi tekstiksi ja analysoidaan laadullisella sisältöanalyysillä. THL ostaa litterointipalvelut ulkopuolisilta laitostasolta kilpailutetuilta palveluntuottajilta, joita sitoo vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus heidän toimiessa henkilötietojen käsittelijöinä. Aineisto siirretään tietoturvallisesti ulkopuoliselta palveluntuottajalta, joka toimii henkilötietojen käsittelijänä. Palveluntuottajalle aineisto siirretään tietoturvallisesti salatulla yhteydellä ja heitä sitoo vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus.

Kerätyn tutkimusaineiston omistusoikeus on THL:llä. Omistusoikeus ja immateriaalioikeudet työn tuloksiin ja työssä kerättyyn aineistoon kuuluvat THL:lle. Tutkimusaineistoon pääsevät vain nimetyt THL:n tutkimusryhmän jäsenet ja heitä sitoo vaitiolovelvollisuus. Aineistoa käsitellään ja säilytetään tietoturvallisesti tutkimuslaitosten palvelimella. Tunnistetiedot poistetaan, eli aineisto pseudonymisoidaan, ennen litteroitujen aineistojen tallentamista THL:n sisäiselle palvelimelle (groups 4), jonka käyttöoikeudet rajataan vain nimetyille tutkimusryhmälle. Haastattelujen äänitteet tuhoetaan, kun äänitteet on litteroitu. Litteraatit arkistoidaan THL:n arkisto-ohjeiden mukaisesti.

Tutkimuksessa noudatetaan tutkimusta koskevaa lainsäädäntöä ja THL:n salassa pidettävien aineistojen käsittely- ja tietoturvaohjetta. THL:n tietojärjestelmät ovat suojatut palomureilla ja niiden käyttöoikeudet vaativat tietohallinnon myöntämän käyttäjätunnuksen ja salasanan.

Raportointivaihe

Tulokset raportoidaan niin, että yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa. Tutkimuksen teemat ovat sensitiivisiä ja tämä huomioidaan myös raportoinnissa.

Tutkimusjulkaisuissa esitettävät mahdolliset suorat aineisto-otteet arvioidaan aina erikseen tunnistamisen näkökulmasta. Mitään epäsuoria tunnisteita kuten nimeä tai asuinpaikkaa ei kerätä THL:n toimesta. Jos haastateltava itse tuo esille henkilötietoja tai muita tunnistetietoja, ne poistetaan litteraateista THL:n nimetyn tutkijan toimesta.

Tutkimusjulkaisuissa pyritään tutkittavia ja tutkimuskohteita kunnioittavaan kirjoitustapaan. Tutkimuksesta saatavia tuloksia voidaan käyttää THL:n julkaisemassa loppuraportoinnissa ja mahdollisissa muissa THL:n julkaisuissa.

4.3 Tutkimuksen hyödyt ja merkitys

Tutkimuksen avulla kerätään tietoa iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien osallisuuden kokemuksista ja siitä mitä osallisuuden kokemuksen vahvistuminen haastateltaville merkitsee. Tieto auttaa ymmärtämään paremmin iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien tarpeita, esteitä ja toiveita. Tätä tietoa voidaan hyödyntää toiminnan ja palveluiden kehittämisessä sekä niiden saavutettavuuden parantamisessa. Tällä tiedolla voidaan kehittää toimintaa ja palveluja, kohdentaa resursseja viisaasti sekä tukea päätöksentekoa.

4.4 Tutkimuksen mahdolliset haitat tutkittavalle

Eettiseltä kannalta tutkimus on vaaraton ja turvallinen eikä siitä koidu tutkittaville haittaa. Mahdollinen haitta saattaa aiheutua siitä, että vastaaja ei enää kykene ymmärtämään kysymyksiä ja ahdistuu haastatteluun osallistumisesta. Näissä tilanteissa haastattelusta luovutaan. Haastateltava voi halutessasi keskeyttää haastattelun, jolloin nauhoitus tuhoetaan. Suostumuksen peruuttaminen on mahdollista siihen asti, kunnes haastattelut on muokattu tunnisteettomiksi.

5. Liitteet

5.1 Aineistonhallintasuunnitelma

Aineistonkeruu on kuvattu luvussa 3.2.1

5.1.1 Aineiston tallennus ja formaatit

Aineiston tallennus ja formaatti on kuvattu luvussa 4.2

5.1.2 Aineiston omistus-, käyttö- ja tekijänoikeudet

Tutkimusaineiston omistus-, käyttö- ja tekijänoikeudet ovat THL:n halussa.

5.1.3 Aineistojen säilyttäminen, jatkokäyttö ja avaaminen

Hankkeiden toimijoille ei muodostu arkistoitavaa aineistoa. Haastateltavien antamat tiedot käsitellään täysin luottamuksellisesti. Äänitteet litteroidaan sanatarkaksi tekstiksi ja analysoidaan laadullisella sisältöanalyysillä. THL ostaa litterointipalvelut ulkopuolisilta laitostasolta kilpailutetuilta palveluntuottajilta, joita sitoo vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus heidän toimiessa henkilötietojen käsittelijöinä. Aineisto siirretään tietoturvallisesti ulkopuoliselta palveluntuottajalta, joka toimii henkilötietojen käsittelijänä. Palveluntuottajalle aineisto siirretään tietoturvallisesti salatulla yhteydellä ja heitä sitoo vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus.

Kerätyn tutkimusaineiston omistusoikeus on THL:llä. Omistusoikeus ja immateriaalioikeudet työn tuloksiin ja työssä kerättyyn aineistoon kuuluvat THL:lle. Tutkimusaineistoon pääsevät vain nimetyt THL:n tutkimusryhmän jäsenet ja heitä sitoo vaitiolovelvollisuus. Aineistoa käsitellään ja säilytetään tietoturvallisesti tutkimuslaitosten palvelimella. Tunnistetiedot poistetaan, eli aineisto pseudonymisoidaan, ennen litteroitujen aineistojen tallentamista THL:n sisäiselle palvelimelle (groups 4), jonka käyttöoikeudet rajataan vain nimetyille tutkimusryhmälle. Haastattelujen äänitteet tuhoetaan, kun äänitteet on litteroitu. Litteraatit arkistoidaan THL:n arkistointiohjeiden mukaisesti. (<https://thlfi.sharepoint.com/sites/toimintakaytannot/SitePages/Arkistointi.aspx>).

Tiedon avoimen saatavuuden tukemiseksi tuotamme julkaisuja THL:n julkaisusarjoihin, esimerkiksi Työpaperi ja Tutkimuksesta tiiviisti -sarjoihin. Julkaisuja ovat saatavilla maksutta thl.fi-sivuilla sekä Julkarissa.

5.1.4 Aineistojen tietosuoja ja -turva

Litteroitu aineisto haastatteluista tallennetaan tiedostona THL:n verkkolevylle (groups 4), johon ainoastaan nimetyillä tutkijoilla on pääsy. Tutkimustarpeisiin valmistetaan tunnisteeton aineistoversio. Pseudonymisoituja tietoja säilytetään turvallisesti hankkeen keston ajan ja ne arkistoidaan THL:n arkisto-ohjeiden mukaisesti. Koko tutkimuksen elinkaarella noudatetaan hyvää tieteellistä toimintatapaa.

5.2 Tiedotteet

5.2.1 Tiedote haastattelusta hankkeiden vastuuhenkilölle

Teidän hankkeenne (nimi) on osa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamaa (THL) terveyden edistämisen määrärahashanketta, joka on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa Vahva ja välittävä Suomi (2023).

THL toteuttaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön tilaamaa arviointitutkimusta, jonka tarkoituksena on selvittää vuonna 2025 alkavien terveyden edistämisen määrärahashankkeiden vaikutuksia iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen, kuten koettuun terveyteen, elämänlaatuun, osallisuuteen, mielen hyvinvointiin ja yksinäisyyteen.

Tämä haastattelututkimus on osa THL:n toteuttamaa arviointitutkimusta. Tämän haastattelututkimuksen tavoitteena on selvittää sitä, miten terveyden edistämisen määrärahashalla kehitettävä toiminta on onnistunut edistämään iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien osallisuuden kokemusta ja mitä osallisuuden kokemuksen vahvistuminen haastateltaville merkitsee.

Haastattelussa käytämme THL:n luomaa Pienet onnistumistarinat -haastattelurunkoa, joka jakautuu kolmeen teemaan merkityksellisyyden kokemukseen, toimijauskomuksiin ja sosiaalisten suhteiden koettuun laatuun. [Lisätietoa Pienet onnistumistarina -työkalusta.](#)

Pyydämme, että toimitatte tutkimuksen tiedotteet toiminnan esihenkilöille ja työntekijöille.

Erilliset tiedotteet on laadittu toiminnan esihenkilöille ja työntekijöille sekä toimintaan osallistuville iäkkäille henkilöille ja omaishoitajille. Tiedotteet ovat saatavilla suomen- ja ruotsinkielisenä

Tiedotteessa annamme tietoa haastatteluista ja raportointiin liittyvistä asioista. Lisäksi pyydämme esihenkilöitä ja työntekijöitä valitsemaan toimintaan osallistuneista iäkkäistä henkilöistä ja omaishoitajista vapaaehtoisia haastateltavia tiedotteessa olevien ohjeiden mukaisesti.

Haastattelu toteutetaan THL:n tutkijoiden toimesta. Haastattelut äänitetään. Haastattelu kestää noin 30–60 minuuttia. Haastattelu on täysin luottamuksellinen ja kerättyjä tietoja käytetään nimettöminä. Kaikki tiedot, joiden perusteella haastateltava on mahdollista tunnistaa poistetaan. Tulokset raportoidaan niin, että yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa. Tutkimuksesta saatavia tuloksia käytetään THL:n julkaisemassa loppuraportoinnissa ja mahdollisissa muissa julkaisuissa. Haastattelujen toteutuksessa ja raportoinnissa noudatetaan Suomen tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeita.

Tutkimukseen osallistuminen on haastateltavalle vapaaehtoista, mikä tuodaan esille heille annettavassa tiedotteessa. Haastateltaville annettava tiedote on mahdollisimman selkeä ja sitä käydään läpi haastateltavan kanssa haastattelujen alussa. Tarvittaessa lisätietoa saa tutkimuksen jokaisessa vaiheessa tiedotteessa mainitulta yhteyshenkilöltä.

Haastateltava voi halutessasi keskeyttää haastattelun, jolloin nauhoitus tuhoetaan. Suostumus on mahdollista peruuttaa myös jälkepäin ottamalla yhteyttä THL:n tutkijaan. Suostumuksen peruuttaminen on mahdollista siihen asti, kunnes haastattelut on muokattu tunnisteettomiksi.

Yhteistyöterveisin,

Yhteystiedot: xxxx

5.2.3 Tiedote haastattelusta toiminnan esihenkilöille ja työntekijöille

Teidän hankkeenne (nimi) on osa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamaa (THL) terveyden edistämisen määrärahashanketta, joka on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa Vahva ja välittävä Suomi (2023).

THL toteuttaa sosiaali- ja terveysministeriön tilaamaa arviointitutkimusta, jonka tarkoituksena on selvittää vuonna 2025 alkavien terveyden edistämisen määrärahashankkeiden vaikutuksia iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen, kuten koettuun terveyteen, elämänlaatuun, osallisuuteen, mielen hyvinvointiin ja yksinäisyyteen.

Tämä haastattelututkimus on osa THL:n toteuttamaa arviointitutkimusta. Tämän haastattelututkimuksen tavoitteena on selvittää sitä, miten terveyden edistämisen määrärahalla kehitettävä toiminta on onnistunut edistämään iäkkäiden henkilöiden ja omaishoitajien osallisuuden kokemusta ja mitä osallisuuden kokemuksen vahvistuminen haastateltaville merkitsee.

Haastattelussa käytämme THL:n luomaa Pienet onnistumistarinat -haastattelurunkoa, joka jakautuu kolmeen teemaan merkityksellisyuden kokemukseen, toimijauskomuksiin ja sosiaalisten suhteiden koettuun laatuun. [Lisätietoa Pienet onnistumistarina -työkalusta.](#)

Haastattelu toteutetaan THL:n tutkijoiden toimesta. Haastattelut äänitetään. Haastattelu on täysin luottamuksellinen ja kerättyjä tietoja käytetään nimettöminä. Kaikki tiedot, joiden perusteella haastateltava on mahdollista tunnistaa, muutetaan tai poistetaan. Tulokset raportoidaan niin, että yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa. Tutkimuksesta saatavia tuloksia käytetään THL:n julkaisemassa loppuraportoinnissa ja mahdollisissa muissa julkaisuissa. Haastattelujen toteutuksessa ja raportoinnissa noudatetaan Suomen tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeita.

Tutkimukseen osallistuminen on haastateltavalle vapaaehtoista, mikä tuodaan esille heille annettavassa tiedotteessa. Haastattelu kestää noin 30–60 minuuttia. Haastateltaville annettava tiedote on mahdollisimman selkeä ja sitä käydään läpi haastateltavan kanssa haastattelujen alussa. Tarvittaessa lisätietoa tutkimuksesta saa tutkimuksen jokaisessa vaiheessa tiedotteessa mainitulta yhteyshenkilöltä.

Haastateltava voi halutessasi keskeyttää haastattelun, jolloin nauhoitus tuhoetaan. Suostumus on mahdollista peruuttaa myös jälkepäin ottamalla yhteyttä THL:n tutkijaan. Suostumuksen peruuttaminen on mahdollista siihen asti, kunnes haastattelut on muokattu tunnistettomiksi.

Pyydämme Teitä ystävällisesti valitsemaan haastatteluun toiminaan osallistuneita iäkkäitä henkilöitä/omaishoitajia enintään xxx määrän (määrä tarkentuu myöhemmin), jotka täyttävät seuraavat kriteerit:

- Haastateltavien suostumus, osallistuminen haastatteluihin on vapaaehtoista
- Haastateltavien tulee ymmärtää haastattelun käyttötarkoituksen ja sen mistä siinä on kyse
- Haastateltavat kykenevät sanalliseen ilmaisuun sekä kykenevät pukea kokemuksensa sanoiksi. Haastattelu kestää noin 30–60 minuuttia.
- Haastateltavilla on riittävä suomen tai ruotsin kielen taito.
- Kohderyhmälle suunnatun toiminnan toteutumisen tulee olla käynnissä tai päättynyt lokakuu 2025 ja maaliskuu 2026 välisenä aikana

Kun pyydätte osallistujaa haastateltavaksi, kertokaa haastattelun tarkoitus ja varmistakaa, että hän ymmärtää, mihin hän suostuu

Ohjeita haastatteluun valmistautumiseksi:

Haastatteluissa keskustellaan osallistujan omista kokemuksista. Tarkoitus on saada selville osallistujan omia kokemuksia ja tulkintoja omasta osallistumisestaan, ei sitä, miten joku toinen mahdollisesti on toiminnan kokenut. Osallistujan kokemus ei koskaan ole virheellinen. Siksi haastattelun on oltava mahdollisimman luonteva keskustelu osallistumisen aikana koetuista asioista. Osallistujan omakohtaisia kokemuksia voi ainakin pitää toiminnan tuloksina, jos niissä näkyy jokin toiminnalla tavoiteltu asia.

Ohjeita miten haastateltavaa on hyvä valmistella etukäteen:

- Haastateltaville on hyvä kertoa etukäteen, että haastatteluissa puhutaan omista kokemuksista. Haastatteluihin ei tarvitse erikseen valmistautua, eikä kysymyksiin ole oikeita tai vääriä vastauksia. Yksityiskohtaisemmin ei tarvitse ohjeistaa, jottei ohjeistus ala ohjata liikaa itse keskustelua.
- Haastattelut on syytä tehdä rauhallisessa tilassa piilossa muiden katseilta ja kuulevilta korvilta. Henkilökohtaisten kokemusten esiintuominen ryhmässä voi olla vaikeaa ujomille. Siksi on tärkeää keskustella kahdestaan ja luottamuksellisessa ilmapiiirissä.

Yhteistyöterveisin,

Yhteystiedot: xxxx

5.2.3 Tiedote haastatteluun osallistuvalla iäkkäälle henkilölle ja omaishoitajalle

Arvoisa osallistuja,

Pyydämme teitä osallistumaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemään haastatteluun, jossa selvitetään sitä, millaiseksi Te olette kokeneet osallistumisen (tähän toiminnan nimi) ja mitä osallistuminen on Teille merkinnyt. Haastattelu kestää noin 30–60 minuuttia.

(Tähän toiminnan nimi) rahoitetaan THL terveyden edistämisen määrärahalla.

Haastatteluihin ei tarvitse erikseen valmistautua, eikä kysymyksiin ole oikeita tai vääriä vastauksia. Haastattelut tehdään rauhallisessa paikassa, jossa ei ole muita kuulijoita ja keskustelut ovat luottamuksellisia.

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Suostumus on mahdollista peruuttaa myös jälkeinpäin ottamalla yhteyttä THL:n tutkijaan. Peruuttaminen on mahdollista siihen asti, kunnes haastattelut on muokattu tunnistettomiksi.

Haastattelu äänitetään. Haastattelun jälkeen aineisto tallennetaan ja raportoidaan siten, että Teidän henkilöllisyyttä ei voida tunnistaa. Alkuperäiset haastattelumateriaalit hävitetään.

Tarvittaessa lisätietoa tutkimuksesta saatte tutkimuksen jokaisessa vaiheessa tiedotteessa mainitulta yhteyshenkilöltä.

Kiitos, että osallistutte haastatteluun ja tervetuloa vastaamaan.

Lämpimin terveisin,

Yhteystiedot xxxx